

Из образложења:

„Благовременом жалбом тужилац побија пресуду и истиче да је он последњи ималац менице којом се обезбеђује кредит, и да има право да се регресира за исплаћени износ и да се наплати од солидарних дужника (трасанта, авалисте и др.) па сматра да је суд погрешно када је одбио тужбени захтев. Жалилац сматра да се меница мора извршити онако како гласи тј. онако како је то у меници назначено без обзира на протест, па је предложио да се пресуда укине.

Туженик је у одговору на жалбу истакао да је суд правилно поступио када је одбио захтев тужиоца јер тужилац није своје право утврдио протестом менице у смислу чл. 43. Закона о меници, па тужилац не може остварити своја регресна права на основу менице код које није подигнут протест и зато је предложио да се жалба одбије.

Жалба тужиоца није основана.

Првостепени суд је правилно утврдио чињенично стање и правилно применио материјално право када је одбио тужбени захтев.

Ово са разлога што према чл. 42—45. Закона о меници тужилац је био дужан као последњи ималац менице да подизањем протеста због неплаћања утврди своје регресно право ако жели да оствари такво право од туженика. Ово и са разлога што у меници није била унета клаузула „без протеста“ (чл. 45. Закона о меници), у ком случају би се могло остварити регресно право и без протеста.

Како није спорно да тужилац није подигао протест и није утврдио своје регресно право, то је првостепени суд правилно поступио када је одбио тужбени захтев.“

Према томе, када последњи ималац менице жели да оствари своје регресно право, а у меницу није унета клаузула „без протеста“ он мора подићи протест и утврдити своје право, па тек након тога поднети тужбу ради остваривања регресног права.

(Пресуда Вишег привредног суда Србије,
Пж-3/87. од 15. I 1987)

Припремио: *мр Јездимир Митровић*

ОДЛУКЕ СУДА УДРУЖЕНОГ РАДА СРБИЈЕ

ДОДЕЛА ОДГОВАРАЈУЋЕГ СТАНА И РЕДОСЛЕД УТВРЂЕН ЛИСТОМ РЕДА ПРВЕНСТВА ЗА РЕШАВАЊЕ СТАМБЕНЕ ПОТРЕБЕ

Радница је у предлогу за покретање поступка навела да је раднику који је увршћен на прво место листе реда првенства за решавање стамбене потребе дат на привремено коришћење једноипособан стан. Према одредбама самоуправног општег акта њему припада једноипособан стан. Подносилац предлога је као носилац станарског права на једноипособном комфорном стану, увршћен на друго место ранг листе. Она је прибавила сагласност даваоца стана да њена организација једанпут располаже станом који користи. Стога сматра да је раднику на првом месту ранг-листе требало доделити њен стан, а њој расположиви једноипособан стан, који бар донекле задовољава њене стамбене потребе. Предложила је да суд удруженог рада поништи оспорену одлуку о додели једноипособног стана.

Основни суд удруженог рада у Београду је одлуком Ст 873/86. од 14. октобра 1986. године одбио захтев раднице као неоснован. У поступку је утврђено да је радник Ј. увршћен на прво место листе реда првенства за решавање стамбене потребе са 815 бодова. Подносилац

предлога, радница В., увршћена је на друго место са 595 бодова, при чему правилност извршеног бодовања није спорна међу учесницима у поступку. Радник Ј. у смислу члана 41. став 1. алинеа 2. Правилника о стамбеним односима има право на једнособан стан до 42 м², па му је расположиви једнопособан стан дат на коришћење до доделе одговарајућег стана. Првостепени суд одбија захтев за поништај ове одлуке уз образложење да је донета у складу са листом реда првенства за решавање стамбене потребе.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број 11920/86. од 6. јануара 1987. године уважио жалбу раднице, преиначио првостепену одлуку и поништио акт о додели стана. Другостепени суд полази од чињенице да радница В. као носилац станарског права са брачним другом и двоје деце користи једнособан комфоран стан површине 33 м². Како исти не задовољава њене стамбене потребе, општина је као давалац стана на коришћење дала сагласност другом учеснику да у смислу члана 38. Закона о стамбеним односима СР Србије њим једанпут располаже. Према томе, организација је имала на располагању празан стан, па је у смислу члана 36. став 2. Закона о стамбеним односима СР Србије могла донети одлуку о његовом давању на коришћење. Како овај стан у потпуности задовољава стамбене потребе радника, Ј. погрешно су поступили надлежни самоуправни органи када су му дали на привремено коришћење једнопособан стан. При том се, наравно, не сме изгубити из вида ни то да је радница В. изјавом од 9. априла 1986. године прихватила спорни једнопособан стан од 40,43 м².

(Одлука Основног суда удруженог рада у Београду
Ст. 873/86. од 14. октобра 1986. године и одлука
Суда удруженог рада Србије број 11920/86. 6. јануара 1987. године)

ТРОШКОВИ УПУЋИВАЊА ДРУГОГ РАДНИКА НА ПРИВРЕМЕНИ РАД У ИНОСТРАНСТВО

Радник је у предлогу за покретање поступка навео да га је радна организација упутила на привремени рад у иностранство. За то време, лични доходак му није благовремено исплаћиван, како у страног валути, тако ни у динарима. Његова породица због тога није имала средстава за живот, па се он вратио пре истека времена на које је упућен. Сматра да се ради о оправданим разлозима и предлаже да суд удруженог рада поништи одлуку радничког савета којом се обавезује на накнаду трошкова упућивања другог радника.

Радна организација је поднела противпредлог у коме је навела да се радник самовољно вратио у земљу пре истека уговореног рока. Тиме је проузроковао штету у висини цене авио-карте и трошкова упућивања другог радника на привремени рад у иностранство. Предложио је да суд обавезе радника на накнаду штете утврђене одлуком надлежног самоуприног органа.

Основни суд удруженог рада у Београду је одлуком Нш 540/86. од 15. септембра 1986. године одбио захтев радне организације, а утврдио да нема услова за вођење поступка по предлогу радника. У образложењу је навео да је први лични доходак за рад у иностранству, раднику исплаћен тек после 6 месеци од упућивања. Радна организација му није исплатила ни зајамчени лични доходак, сходно одредбама члана 72. Закона о радним односима СР Србије. Радник се вратио јер је егзистенција његове породице била угрожена, што упућује на закључак да штета у смислу члана 205. став 1. Закона о удруженом раду није причињена намерно, нити из крајње непажње.

Међутим, радник нема правног интереса да у поступку пред судом удруженог рада побија коначну одлуку организације о његовој ма-

теријалној одговорности. У спору о материјалној одговорности радника суд не оцењује законитости одлуке која се донесе у организацији, него одлучује о захтеву за накнаду штете који организација истакне према раднику, на основу чињеница које сам утврди. Спор о одговорности за штету није спор о законитости, већ спор пуне јурисдикције у коме суд директно одлучује о захтеву за накнаду штете.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број 10582/86. од 18. новембра 1986. године одбио жалбу радне организације и потврдио првостепену одлуку. Другостепени суд налази да је радна организација била у обавези да раднику исплати бар зајамчени лични доходак ради обезбеђења његове материјалне и социјалне сигурности, сходно одредбама члана 15. став 4. Закона о заштити грађана Социјалистичке Федеративне Републике Југославије на привременом раду у иностранству („Службени лист СФРЈ“, бр. 15/80). „Она то није учинила, па се радник вратио са привременог рада у иностранству управо из разлога што његова породица није имала средстава за живот. Према томе, не може се говорити о самовољном враћању подносиоца предлога пре испуњења уговорне обавезе, већ оправданим разлозима који искључују материјалну одговорност за евентуално насталу штету.“

По становишту другостепеног суда, „радна организација није извршила не само законску, већ ни уставну обавезу исплате зајамченог личног дохотка радника ради обезбеђења његове материјалне и социјалне сигурности. Зато се она не може позивати на то да радник није поступио у складу са одредбама Уговора и самоуправног општег акта које одређују трајање привременог рада у иностранству“.

(Одлука Основног суда удруженог рада у Београду
Нш 540/86. од 15. септембра 1986. године и одлука
Суда удруженог рада Србије број 10582/86. од 18.
новембра 1986. године)

ЛИЧНА ИМОВИНА РАДНИКА И ПРАВО НА НАКНАДУ ШТЕТЕ

Радник је поднео предлог за покретање поступка у коме је навео да му је нестала кожна јакна на радном месту. Како основна организација није предузела све потребне мере заштите имовине запослених, предложио је да суд удруженог рада обавезе другог учесника да му на име накнаде штете исплати износ од 70.000 динара са каматом по стопи од 73%.

Основни суд удруженог рада у Чачку је по спроведеном доказном поступку одлуком РО. бр. XII 50/86. од 24. јуна 1986. године одбио захтев радника. У образложењу је навео да је основна организација обезбедила радницима гардеробне ормане. Она је, дакле, предузела све мере обезбеђења, па није одговорна за насталу штету.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број 8462/86. од 4. новембра 1986. године уважио жалбу радника, преиначио првостепену одлуку и обавезао основну организацију да му накнади штету у износу од 70.000 динара са каматом по стопи која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге орочене без утврбене намене преко годину дана од дана подношења предлога до исплате.

Другостепени суд је на спорни однос применио одредбе члана 1. став 1. и 2. и члана 5. став 2. тада важећег Закона о основама друштвене самозаштите („Службени гласник СР Србије“, бр. 39/79). Поменути одредбама је утврбена обавеза радних људи у организацијама удруженог рада да штите личну безбедност и имовину запослених. У том смислу, они су дужни да предузимају све потребне мере и активности ради заштите ових добара. Те мере и активности се односе на превентивну и другу заштиту од повреда права радних људи из радног односа. Одредбе сличне садржине се налазе и у члану 1. став 2. тачка 4. и члану 5.

став 1. тачка 7. важећег Закона о систему друштвене самозаштите („Службени гласник СР Србије“, бр. 14/86).

„У конкретном случају, основна организација је обезбеђењем гардеробних ормана предузела одребене мере заштите имовине својих радника. Међутим, и поред тога, подносиоцу предлога је из закључаног ормана нестала кожна јакна. Орман је обијен за време трајања рада, па овај суд налази да предузете мере очигледно нису биле довољне ради заштите имовинске безбедности радних људи. Неспорно је, дакле, да је радник претрпео штету у вези са радом. Он не може сносити штетне последице, нити се основна организација може ослободити материјалне одговорности за насталу штету уз позив да је радницима обезбедила гардеробне ормане. При том су неосновани наводи пуномоћника основне организације да „њена делатност није гардероберска“. Наиме, овде се не ради о делатности у смислу члана 410. Закона о удруженом раду, већ предузимању мера и активности у складу са Законом о систему друштвене самозаштите.“

Према томе, предузете мере очигледно нису биле довољне ради заштите имовине радника, у конкретном случају његове кожне јакне. Вредност ове јакне, на основу сагласних изјава учесника, износи 70.000 динара, па је штету ваљало накнадити у овом износу.

(Одлука Основног суда удруженог рада у Чачку
Ро. бр. XII 50/86. од 24. јуна 1986. године и одлука
Суда удруженог рада Србије број 8462/86. од 4.
новембра 1986. године)

ЛИЧНИ ДОХОДАК ЗДРАВСТВЕНИХ РАДНИКА

Радници су поднели кредлог за покретање поступка у коме су навели да су распоређени на послове здравствених радника за које се захтева средња стручна спрема. Иако поседују ову спрему, подносиоци предлога су у спорном периоду обављали послове здравствених радника за које се тражи виша стручна спрема. Предложили су да суд удруженог рада обавезе основну организацију на исплату припадајуће разлике личног дохотка према фактички извршеном раду.

Основни суд удруженог рада у Београду је одлуком Нп 2782/85. од 17. априла 1986. године усвојио захтев радника. У образложењу је навео да су радници у спорном периоду заиста вршили послове здравствених радника за које се захтева виша стручна спрема, па имају право на разлику личног дохотка, сходно одредбама члана 126. став 1. Закона о удруженом раду.

Против ове одлуке жалбу је благовремено изјавила основна организација због погрешне примене материјалног права. Навела је да ако радње које спадају у делокруг рада здравственог радника обавља лице без законом одребене стручне спреме, не може се узети да таквом лицу припада лични доходак за послове и радне задатке здравственог радника.

Суд удруженог рада Србије налази да је првостепени суд правилно утврдио чињенично стање, али је погрешно применио материјално право. „Према одредбама члана 126. Закона о здравственој заштити, здравствени радници и здравствени сарадници врше послове здравствене делатности према стручној спреми коју имају, у складу са савременим сазнањима медицинских и других наука, кодексом етике здравствених радника и моралом социјалистичког самоуправног друштва. Радник који нема одговарајућу стручну спрему прописану Законом, није у стању, нити може обављати послове и радне задатке за које се та стручна спрема тражи. Он то не може чинити ни кад обавља радње које спадају у дело-

крут рада здравственог радника, јер без те спреме предузете радње немају карактер послова и радних задатака са потребном стручном спремом. Стога оне не могу бити основ да се за такве радње исплати лични доходак здравственог радника.“

Другостепени суд не доводи овим у питање основно одређење Закона о удруженом раду да лични доходак радника не зависи од његове стручне спреме, већ од резултата рада који оствари на одговарајућим пословима. Овде се ради о пословима за које је закон утврдио потребну стручну спрему и забранио обављање тих послова свим лицима која немају тако верификовану стручну спрему. Када је у питању здравство, онда се ово законско одређење заснива на чињеници да је „објект рада“ човек као специфичан субјект. Зато се ту не могу дозволити никакве импровизације, односно рад без стручне спреме стечене у одговарајућој васпитно-образовној организацији.

„У конкретном случају, није спорно међу учесницима да су радници, који имају средњу стручну спрему, у једном периоду вршили послове за које се тражи виша стручна спрема. Они су обављали послове за које нису били стручно оспособљени, односно без претходне друштвене верификације оспособљености за обављање тих послова. Како се ради о пословима за које је закон утврдио потребну стручну спрему и забранио њихово обављање свим лицима која немају тако верификовану стручну спрему, онда ни радници не могу захтевати лични доходак за овако извршене послове, односно радне задатке.“ Зато је Суд удруженог рада Србије одлуком број 8050/86. од 16. октобра 1986. године преиначио првостепену одлуку и захтеве радника одбио као неосноване.

(Одлука Основног суда удруженог рада у Београду
Нп 2782/85. од 17. априла 1986. године и одлука
Суда удруженог рада Србије број 8050/86. од 16.
октобра 1986. године)

СТАЖ ОСИГУРАЊА И ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА ПО СИЛИ ЗАКОНА

Радник је у предлогу за покретање поступка навео да му је одлуком надлежног органа Радне заједнице престао радни однос по сили закона испуњењем услова за личну пензију. Сматра да се време проведено у ЈНА у периоду од 16. маја 1946. године до 29. октобра 1947. године има рачунати као посебан стаж, а не као стаж осигурања. Следствено томе, он нема навршених 40 година стажа осигурања и не испуњава услове за одлазак у личну пензију по сили закона. Предложио је да суд удруженог рада усвоји његов захтев, поништи одлуку о престанку радног односа и обавезе радну заједницу да га врати на рад и распореди на послове које је обављао.

Основни суд удруженог рада у Београду је одлуком Ро 581/86. од 6. августа 1986. године одбио захтев радника као неоснован. У образложењу је наведено да је увидом у радну књижицу утврђено да радник има више од 40 година стажа осигурања. Он испуњава услове предвиђене одредбом члана 124. Закона о радним односима СР Србије, па је правилно поступила радна заједница када је донела одлуку о престанку радног односа по сили закона. При том је изразио становиште да суд цени само законитост оспорене одлуке, а не и истинитост података унетих у радну књижицу. Уколико радник сматра да му је стаж осигурања погрешно утврђен, може се у том смислу обратити надлежној заједници пензијског и инвалидског осигурања.

Суд удруженог рада Србије је нашао да чињенично стање није у потпуности утврђено, па је решењем број 9327/86. од 18. новембра 1986. године уважио жалбу радника, првостепену одлуку укинуо и предмет вратио на поновно расправљање и одлучивање.

Другостепени суд сматра да је, за сада, преурањен закључак првостепеног суда да је радник 20. јуна 1986. године навршио 40 година стажа осигурања, те да му радни однос престаје по сили закона, сходно одредбама члана 124. став 1. Закона о радним односима СР Србије. Из радне књижице се утврђује да је жалилац од 3. децембра 1947. године као дана првог запослења до 1. септембра 1978. године као дана заснивања радног односа у радној заједници, остварио 30 година, 8 месеци, и 27 дана стажа осигурања. Од тада па до 20. јуна 1986. године као дана престанка радног односа, он је навршио још 7 година, 9 месеци и 20 дана стажа осигурања, што укупно износи 38 година, 6 месеци и 27 дана стажа осигурања. Стога наведени стаж очигледно није био довољан за престанак радног односа по сили закона.

„Међутим, међу учесницима је спорно то да ли се време проведено у ЈНА у периоду од 16. маја 1946. године до 29. октобра 1947. године у трајању од 1 године, 5 месеци и 14 дана има сматрати као посебан стаж или стаж осигурања. Према томе, у конкретном случају се не ради о утврђивању истинитости података унетих у радну књижицу као јавну исправу, како то погрешно закључује првостепени суд, већ оцени да ли је реч о посебном стажу или стажу осигурања. Од тога непосредно зависи чињеница да ли је радник навршио 40 година стажа осигурања, те да ли је оспорена одлука о престанку радног односа по сили закона правилна. Оцену законитости појединачних правних аката из радног односа врши, пак, суд удруженог рада“.

Другостепени суд налази да се на спорни однос имају применити одредбе члана 100. став 1. Закона о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања („Службени лист СФРЈ“, бр. 23/82.) и члана 142. став 1. Основног закона о пензијском осигурању („Службени лист СФРЈ“, бр. 51/64). Поменути одредбама је прописано да се пензијски стаж навршен до 31. децембра 1972. године рачуна на начин како је било предвиђено прописима који су важили до тог дана, с тим што се законом може увести повољнији начин рачунања пензијског стажа од онога који је био предвиђен прописима који су важили до 31. децембра 1972. године. Даље, као посебан стаж се рачуна време проведено у ЈНА после 15. маја 1945. године па до демобилизације, и то по одбитку периода проведеног на дослужењу кадровског рока ако осигураник у часу отпуштања из војске није био официр, активни подофицир или војни службеник. Са изложеног, ако жалилац у часу отпуштања из војске није био официр, активни подофицир или војни службеник, онда се време проведено у ЈНА рачуна као посебан стаж, а не као стаж осигурања. То је одлучна чињеница спорног односа. Она у поступку пред првостепеним судом није са сигурношћу утврђена, па је Суд удруженог рада Србије побияну одлуку укинуо и предмет вратио на поновни поступак и одлучивање.

(Одлука Основног суда удруженог рада у Београду
Ро 581/86. од 6. августа 1986. године и решење
Суда удруженог рада Србије број 9327/86. од 18.
новембра 1986. године)

УТВРЂИВАЊЕ ПОТРЕБА РАДА И РАСПОРЕБИВАЊЕ НА ДРУГЕ ПОСЛОВЕ, ОДНОСНО РАДНЕ ЗАДАТКЕ

Радница је поднела предлог за покретање поступка у коме је навела да је распоредена на послове продавца. До тада она је успешно обављала послове пословође одељења — етаже. Сматра да одлука о распоређивању на послове продавца није донета на основу утврђених потреба рада. Зато је предложила да суд удруженог рада закаже расправу, изведе предложене доказе и донесе одлуку којом ће поништити акт о повреди њеног права.

Основни суд удруженог рада у Београду је одлуком Пр. 233/86. од 30. јуна 1986. године одбио захтев раднице као неоснован. У образложењу је навео да радница има III степен стручне спреме/КВ радник. Она испуњава посебне услове за вршење послова продавца утврђене одредбама новог Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији послова и задатака Основне организације. Како измена самоуправног општег акта подразумева и одговарајуће потребе процеса рада, првостепени суд налази да је распоређивање раднице извршено сходно одредбама члана 177. став 2. Закона о удруженом раду.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број 9311/86. од 4. новембра 1986. године одбио жалбу раднице као неосновану и потврдио првостепену одлуку. Другостепени суд, такође, налази да је радница распоређена на послове који одговарају њеној стручној спреми. У основној организацији је измењен самоуправни општи акт, уведена нова организација рада и оспорена одлука донета у складу са одредбама члана 63. став 1. алинеа 1. Правилника о радним односима основне организације.

Другостепени суд не прихвата жалбени навод да распоређивање није извршено на основу утврбених потреба рада. „Радница је, као један од три извршиоца, обављала у претходном периоду послове пословође-етаже. Изменама самоуправног општег акта, ови послови су укинати и уместо њих утврђени послови помоћника руководиоца послова галерије. Нови послови су били упражњени, па их је ваљало попуњити постојећим извршиоцима. Према томе, потребе рада су захтевале распоређивање не само подносиоца предлога, већ и осталих радника основне организације. Надлежни самоуправни органи су при том оценили да ће један од радника који је обављао послове продавца, најбоље вршити и послове помоћника руководиоца послова галерије, а да радницу Ц. ваља распоредити на послове продавца. Распоређивање раднице је извршено у складу са одредбама члана 29. став 1. Закона о радним односима СР Србије, па суд удруженог рада не може улазити у целисходност оспорене одлуке. То је неотуђиво право радничког савета или од њега образованих комисија, сагласно одредбама члана 181. став 2. Закона о удруженом раду. Са тим у вези, неосновано се у жалби истиче да је радница дуже времена вршила сложеније послове у основној организацији, те да има дрече право' распореда на помоћника руководиоца послова галерије.

И најзад, радница је раније послове обављала само у делу галерије, односно на етажи. Нови послови помоћника руководиоца се врше у целој галерији. Само ова чињеница, независно од других, упућује на закључак да постоји битна разлика у обиму наведених послова. Према томе, неосновано се у жалби истиче да је радница требало да буде дречена' на послове помоћника руководиоца послова галерије.“

(Одлука Основног суда удруженог рада у Београду
Пр. 233/86. од 30. јуна 1986. године и одлука Суда
удруженог рада Србије број 9311/86. од 4. новембра
1986. године)

Припремио: Миодрaг Васић

ОДЛУКЕ ОКРУЖНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

ОДГОВОРНОСТ ПРОИЗВОБАЧА АУТОМОБИЛСКЕ ГУМЕ ЗА САОБРАЋАЈНИ УДЕС

Првостепени суд је утврдио да је тужилац власник и возач возила доживео саобраћајни удес на путу Београд—Ниш када је слетео са друма, да је до удеса дошло због одвајања газећег слоја аутомобилске